JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ANTONIO LA PERGOLA
28 päivänä tammikuuta 1997 *

I — Johdanto

1. Nyt esillä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään lausumaan uudelleen [1] Saksan liittotasavallassa voimassa olevien sellaisten kansallisten siviiliprosessisäännösten yhteensoveltuvuudesta yhteisön oikeusjärjestyksen kanssa, joiden mukaan kantajien, jotka eivät ole Saksan kansalaisia, on asetettava vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta (cautio judicatum solvi).

II — Tosiseikat ja asiaan sovellettavat oikeussäännöt

2. Aviopari Hayes nosti kanteen Kronenberger-yhtiötä vastaan Landgericht Saarbrückenissä saadakseen maksun saatavastaan eli loppuhinnan toimittamistaan käsittely- ja kierrätyslaitteistojen osista. Vastaaja puolestaan vaati vakuuden asettamista oikeudenkäyntikulujen maksamisesta *Zivilprozeßordnung*in (Saksan siviiliprosessilaki, jäljempänä ZPO) 110 §:n mukaisesti.

3. ZPO:n 110 §:ssä asetetaan ulkomaalaisille, jotka ovat nostaneet kanteen saksalaisessa tuomioistuimessa, nimenomainen velvollisuus asettaa vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta.

Tätä vakuuden asettamisvelvollisuutta ei kuitenkaan sovelleta vastavuoroisuuden periaatetta noudattaen silloin, kun se jäsenvaltio, jonka kansalainen kantaja on, ei vaadi vastaavaa vakuutta Saksan kansalaisilta, jotka nostavat kanteen tämän jäsenvaltion kansalaisia vastaan.

4. Landgericht Saarbrücken totesi 4.7.1994 antamassaan tuomiossa, ettei ZPO:n 110 §:n mukainen vakuuden asettaminen tullut asiassa kysymykseen, koska vastavuoroisuuden vaatimus täyttyi sillä, että ne valtiot, joiden kansalaisia asianosaiset olivat, kuuluivat Euroopan unioniin.

Vastaajat hakivat muutosta edellä mainittuun Landgerichtin tuomioon Saarländisches

* Alkuperäinen kieli: italia.

1 — Yhteisöjen tuomioistuin on jo tarkastellut Saksan prosessisäännöstä, jossa edellytetään vakuuden asettamista oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, asiassa C-20/92, Hubbard, 1.7.1993 annetussa tuomiossa (Kok. 1993, s. I-3777). Tämän säännöksen todettiin tällöin olevan perustamissopimuksen 59 ja 60 artiklan eli palvelujen vapaaseen tarjoamiseen liittyvän yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastainen, koska kyseisessä asiassa säännös haittasi Saksassa toimivien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten ammatinharjoittamista.

Oberlandesgerichtissa. Tämä tuomioistuin katsoi tarpeelliseksi esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Syrjitäänkö sellaisia Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia, jotka ovat nostaneet saksalaisessa riita-asioita käsittelevässä tuomioistuimessa kanteen saksalaista rajavastuuyhtiötä vastaan saadakseen maksun toimitetuista tavaroista ja joilla ei ole kotipaikkaa eikä omaisuutta Saksassa, ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklan ensimmäisen kohdan vastaisesti kansalaisuuden perusteella, jos toimivaltainen tuomioistuin vastaajan pyynnöstä vaatii kantajia asettamaan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta Saksan siviiliprosessilain 110 §:n mukaisesti?"

III — Tapauksen arviointi

5. Tässä asiassa yhteisöjen tuomioistuimen harkittavaksi esitetty ennakkoratkaisukysymys aiheutti silloin, kun se esitettiin ensimmäisen kerran, mielenkiintoisia ja hankalia ongelmia, jotka koskivat yhteisön oikeusjärjestyksen ja erityisesti nykyisin perustamissopimuksen 6 artiklassa määrätyn kaiken kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon sekä jäsenvaltioiden tiettyjen prosessisäännösten välistä suhdetta siltä osin kuin näissä prosessisäännöksissä säädettiin kanteen nostamisesta siten, että niissä kohdeltiin eri tavoin ulkomaalaisia verrattuna omiin kansalaisiin. Näissä säännöksissä näet säädettiin, että ulkomaalaisen, joka nostaa riita-asiassa kanteen kyseisen valtion kansalaista vastaan, on asetettava asianmukainen vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta. Kansallinen tuomioistuin on muotoillut tässä yhteisöjen tuomioistuimelle asettamansa kysymyksen siten, että se on kiinnittänyt erityistä huomiota kyseiseen asiaan liittyviin seikkoihin; tässä konkreettisessa asiassa Saksan oikeusjärjestyksen asianomainen prosessisäännös näyttäisi rikkovan pikemmin perustamissopimuksen 6 artiklassa asetettua kaiken kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa kuin mitään muuta perustamissopimuksen erityismääräystä.

6. Yhteisöjen tuomioistuimen tällä välin antamat tulkinnat ovat kuitenkin aiheuttaneet sen, että näin muotoillulla ennakkoratkaisukysymyksellä ei ole enää käytännön merkitystä. Äskettäin antamassaan tuomiossa [2] yhteisöjen tuomioistuin on näet todennut, "että kansallisessa tuomioistuimessa kyseessä olevan kaltainen kansallinen siviiliprosessisäännös kuuluu perustamissopimuksen soveltamisalaan 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla ja että se kuuluu tässä artiklassa asetetun yleisen syrjintäkiellon alaisuuteen siltä osin kuin sillä on vaikutusta, vaikka välillistäkin, jäsenvaltioiden väliseen tavara- ja palvelukauppaan. Tällainen vaikutus on nimittäin pelättävissä, jos toimitettujen tavaroiden maksamista koskevan kanteen yhteydessä vaaditaan vakuutta oikeudenkäyntikulujen maksamisesta".

Yhteisöjen tuomioistuin on pääosin rinnastanut yhteisön sellaisen kansalaisen prosessuaalisen aseman, joka on nostanut kanteen yhteisön oikeudessa taattujen perusvapauksien käyttämiseen liittyvässä riita-asiassa, sen valtion kansalaisten prosessuaaliseen asemaan, jonka tuomioistuimessa riita-asiaa käsitellään. Yhteisöjen tuomioistuimen

2 — Asia C-43/95, Data Delecta ja Forsberg, tuomio 26.9.1996, Kok. 1996, s. I-4661. Tässä asiassa kyseessä olleessa kansallisessa säännöksessä säädettiin täysin analogisesti nyt esillä olevan asian kanssa, että ulkomaisen kantajan oli asetettava vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, kun taas ruotsalaisella kantajalla ei ollut tätä velvollisuutta riippumatta siitä, asuiko hän Ruotsissa tai oliko hänellä siellä edes omaisuutta, jolla suorittaa vastaajalle mahdollinen oikeudenkäyntikulujen korvaus.

mukaan tilanne on tämä riippumatta kantajan valtion ja vastaajan valtion välillä mahdollisesti tehdyistä kansainvälisistä sopimuksista, jotka koskevat ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja joiden nimenomaisena tarkoituksena on poistaa mahdolliset esteet "tuomioiden vapaalta liikkuvuudelta" [3].

7. Kuitenkin nyt esillä olevassa asiassa, kuten myös asiassa Data Delecta ja Forsberg, riidan kohteena on palvelu, joka liittyy välittömästi EY:n perustamissopimuksesta johtuvan oikeuden käyttämiseen eli tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen. Juuri tästä on kyse nyt esillä olevassa asiassa. Tavarantoimituksen maksamatta jättämisellä, jonka velkomiseksi kanne on nostettu, on merkitystä juuri sen vuoksi, että se on välittömässä yhteydessä edellä mainitun, perustamissopimuksessa yhteisön kansalaisille ja yrityksille taatun vapauden käyttämiseen. Yksityisten mahdollisuus saattaa asiansa toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on sitä paitsi perustamissopimuksen mukaisten oikeuksien välttämätön seuraus. Siten myös eri jäsenvaltioiden tuomioistuinten antamalla oikeusturvalla, jolla suojataan unionin oikeusjärjestykseen perustuvia oikeuksia ja etuja, on yhteisöllinen luonne siltä osin kuin sillä myötävaikutetaan perustamissopimuksessa asetettujen päämäärien täydelliseen toteuttamiseen. Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi toisessa yhteydessä täsmentänyt, että tämä velvollisuus perustuu perustamissopimuksen 5 artiklaan ja että jäsenvaltioiden on "varmistettava yksityisten oikeussubjektien oikeusturva, joka perustuu yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen" [4].

8. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu on selkeä. Kun yhteisön kansalainen pyytää toimivaltaista kansallista tuomioistuinta hyväksymään vaatimuksensa, jotka liittyvät perustamissopimuksessa hänelle myönnetyn oikeuden käyttämiseen, tällaisen riita-asiaa koskevan kanteen nostaminen liittyy erottamattomalla tavalla siihen vapauteen, joka yhteisön oikeusjärjestyksessä on vahvistettu. Jäsenvaltioiden prosessisäännökset, joita sovelletaan tällaisten kanteiden nostamiseen, kuuluvat yhteisön oikeuden piiriin juuri sen vuoksi, että niitä käytetään välineinä perustamissopimuksessa asetettuja päämääriä tavoiteltaessa.

Vaikka jäsenvaltioiden oikeudenkäyntijärjestelmään liittyvät seikat eivät yleensä kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan [5], yhteisön oikeuden mukaisten vapauksien käytön ja niitä koskevan oikeusturvan välinen kiinteä suhde edellyttää, että jopa oikeudenkäynnin kulkua sääntelevissä säännöksissä on varmistettava yhteisön kansalaisten oikeusturva perustamissopimuksessa asetetun syrjintäkiellon periaatteen mukaisesti. [6]

9. Nyt esillä olevassa asiassa ZPO:n 110 §:ssä säädetty erilainen kohtelu perustuu

3 — Ks. tältä osin em. asiassa Data Delecta ja Forsberg antamani ratkaisuehdotus ja erityisesti sen 17 kohta.

4 — Ks. viimeksi asia C-312/93, Peterbroeck, tuomio 14.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4599).

5 — Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin täsmentänyt, että menettelysäännöt voivat olla ristiriidassa yhteisön oikeusjärjestyksen kanssa. Ks. tältä osin em. asia Peterbroeck, tuomion 12 kohta.

6 — Asia 186/87, Cowan, tuomio 2.2.1989 (Kok. 1989, s. 195) ja yhdistetyt asiat C-92/92 ja 326/92, Phil Collins ym., tuomio 20.10.1993 (Kok. 1993, s. I-5145).

lisäksi *yksinomaan* kansalaisuutta koskevaan kriteeriin. Siten kyse on juuri sellaisesta erilaisesta kohtelusta, joka ei sovellu ja jolla ei kyetä estämään niitä mahdollisia tai väitettyjä vaikeuksia, joihin vastaaja vetoaa ja jotka johtuvat siitä, että kantaja asuu toisen jäsenvaltion alueella, tai siitä, että kantajalla ei ole omaisuutta siinä valtiossa, jossa toimivaltainen tuomioistuin on, eli sellaista omaisuutta, jota vastaaja voisi mahdollisesti saada haltuunsa välittömästi pakkotäytäntöönpanon avulla, ilman että hän joutuu turvautumaan ensin tuomion tunnustamismenettelyyn toisessa valtiossa.

Nyt esillä olevassa asiassa on pääosin kyse täysin samanlaisesta asiasta, josta yhteisöjen tuomioistuin on aiemmin lausunut asiassa Data Delecta ja Forsberg antamassaan tuomiossa. Siten nyt esillä olevaan asiaan on syytä soveltaa tässä tuomiossa annettua ratkaisua.

10. On lisäksi todettava sivuhuomautuksena, että tuomioiden tunnustamisesta sekä täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 Brysselissä tehtyä yleissopimusta (jäljempänä Brysselin yleissopimus) [7] sovelletaan tässä asiassa, koska yleissopimus on voimassa molemmissa asianomaisissa valtioissa eli Saksan liittotasavallassa sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneessä kuningaskunnassa, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on huomautuksissaan esittänyt. Siten myöskään vastaajan ja Ruotsin hallituksen esittämät perustelut, joilla pyritään perustelemaan yhteisön oikeuden kannalta ZPO:n 110 §:n mukaista velvollisuutta ja jotka liittyvät ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuviin vaikeuksiin, eivät kestä lähempää tarkastelua. Nämä perustelut perustuvat pääosin siihen, että asiaa koskevien yleissopimusten puuttuessa kyseisen vakuuden asettaminen olisi hyödyllistä, jopa välttämätöntä, jotta voidaan estää sellaiset vääristymät, joita tuomion täytäntöönpanemisesta ulkomailla aiheutuvien vaikeuksien vuoksi voisi oikeusturvan osalta ilmetä. [8] Nyt esillä olevan asian erityisissä olosuhteissa tämäntyyppiset perustelut ovat joka tapauksessa kestämättömiä Brysselin yleissopimuksen vuoksi. [9]

7 — Yleissopimus tuli voimaan 1.2.1973 ja julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* (EYVL L 299, 31.12.1972, s. 32).

8 — Nämä perustelut on toisaalta hyväksytty laajalti sekä julkisasiamies Tesauron 3.10.1996 esittämässä toista asiaa (asia C-29/95, Pastoors ja Trans-Cap, Kok. 1997, s. I-285) koskevassa ratkaisuehdotuksessa että kyseisessä asiassa 23.1.1997 annetussa tuomiossa. Tässä asiassa kyse oli kuitenkin tilanteesta, jolla on vain joitakin yhtymäkohtia nyt esillä olevaan asiaan. Kyse oli sellaisten tieliikennerikkomuksiin liittyvien rikosoikeudellisten seuraamusten yhteensovelluvuudesta yhteisön oikeuden kanssa, joiden mukaan rikosoikeudellinen menettely lopetettiin, jos ne, joilla ei ollut asuinpaikkaa kyseisessä valtiossa, maksoivat merkittävästi suuremman sakon. Yhteisöjen tuomioistuin totesi em. asiassa aluksi, että kyseiseen asiaan ei sovellettu Brysselin yleissopimusta eikä muita vastaavia yleissopimuksia. Se tuli siten johtopäätökseen, jonka mukaan erilainen kohtelu voitiin periaatteessa katsoa perustelluksi (yhteisöjen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että riidanalaisen seuraamuksen soveltamistapa ja sen ankaruus olivat suhteellisuusperiaatteen vastaisia). Nyt esillä olevassa asiassa perustelut, jotka koskevat tuomion täytäntöönpanosta toisessa jäsenvaltiossa aiheutuvia vaikeuksia silloin, kun asiaa koskevaa yleissopimusta ei ole olemassa, eivät mielestäni ole täysin vakuuttavia perustamissopimuksen 6 artiklan soveltamisen kannalta. On näet todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo aikaa sitten täsmentänyt selkeästi, että "yhteisön oikeuteen perustuva oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ei voi riippua jäsenvaltioiden tekemien vastavuoroisten sopimusten olemassaolosta" (em. asia Cowan ja em. asia Hubbard, tuomion 17 kohta). Tämä johtuu kyseisen oikeuden luonteesta (oikeus saada oikeusturvaa yhteisön oikeusjärjestykseen perustuville oikeuksille), joka niin sanoakseni saa siivet alleen ja kohoaa korkeuteen (ja sitä siten syytetään toisinaan tietyllä tapaa ylimaalliseksi). Tätä oikeutta, joka kuuluu yhteisön perusoikeuksien rajalliseen joukkoon, eivät koske mitkään rajoitukset tai edellytykset, eikä siten voida hyväksyä sitä, että sen tehokkuutta heikennetään määrätyin rajoituksin tietyissä erityistilanteissa jossakin jäsenvaltiossa, mikä joka tapauksessa loukkaisi syrjintäkiellon periaatetta.

9 — Tilanne nyt esillä olevassa asiassa on tältä osin samanlainen kuin se, jota yhteisöjen tuomioistuin on jo tarkastellut asiassa C-398/92, Mund & Fester, 10.2.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-467) ja jonka se ratkaisi siten, että kansallinen säännös oli ristiriidassa perustamissopimuksen 6 artiklan kanssa.

IV — Ratkaisuehdotus

11. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Saarländisches Oberlandesgerichtin esittämään ennakkoratkaisupyyntöön seuraavasti:

Yhteisön oikeuden ja erityisesti perustamissopimuksen 6 artiklan vastaista on se, että yhteisön kansalaisilta vaaditaan Saksan siviiliprosessilain 110 §:ssä tarkoitetulla tavalla vakuuden asettamista oikeudenkäyntikulujen maksamisesta oikeudenkäyntiasioissa, jotka liittyvät yhteisön oikeusjärjestykseen perustuvien oikeuksien käyttämiseen.